

Szakirodalmunk lapjai, folyóiratai a kezdetektől napjainkig

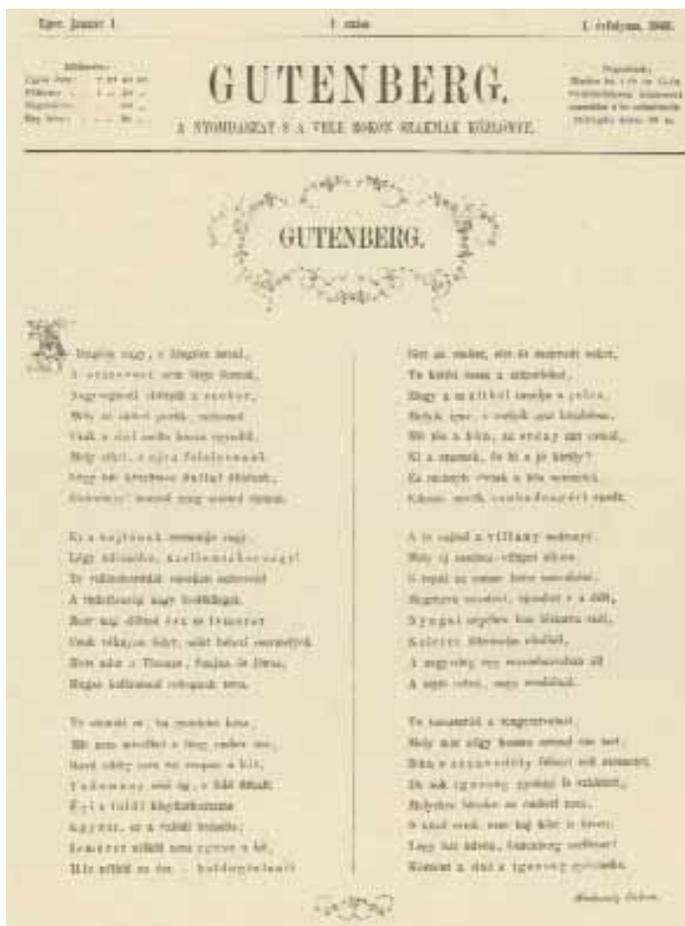
NYOMDÁSZATTÖRTÉNETI TÖREDÉKEK

Szerkeszti: Gécs Béla

Az 1860-as években széles körű mozgalom indult a magyar nyelvű nyomdászati szakirodalom megteremtéséért. Aranyossy Lajos (1837–1894) nyomdász 1863-ban Nagykanizsán adta ki A magyar nyomdászat jelen állása című művecskéjét, melyben az akkori nyomdaviszonyok bajait szellőztette, s javaslatokat tett az orvoslásra.

1864 vége felé Aranyossy a budapesti Hornyánszky Nyomdában állt alkalmazásban. Ott került kapcsolatba Schwartz Sándor szaktársával, akivel egy magyar nyelvű szaklap kiadását tervezték, azonban ennek megjelenése meghiúsult. Aranyossyt azonban a balsiker sem bátortalanította el, s 1865. március havában kiadta az előfizetési felhívást a *Nyomdászati Füzetek* című szakfolyóiratára. A tervezet szerint szakdolgozók foglalkozó tíz füzet jelent volna meg egy évben.

Ez az újabb vállalkozás a szakársak közömbössége folytán szintén dugába dőlt, mert a kiírt határidőre csak négy előfizető jelentkezett.

A Gutenberg első száma

GUTENBERG – AZ ELSŐ IDŐSZAKI SZAKLAPUNK

Tóth István, az egri líceumi nyomda igazgatója 1865 második felében levélben értesítette Buschmann Ferencet, a Bucsánszky Nyomda akkor művezetőjét, hogy hajlandó egy megindítandó magyar nyelvű szaklap

rizikóját vállalni, s e célból óhajtana az alakulás alatt lévő önképzőegylet vezető egyéniségeivel érintkezésbe lépni. Létre is jött a találkozó Dömötör Lajos, Ács Mihály, Bendtner József, Gottesz Gyula, Schwartz Sándor szaktársakkal. Kölcsönös egyetértés után 1865 őszén

megjelent a *Gutenberg-beköszöntő* mutatóvány száma.

1866. január 1-jén Egerben indult a lapalapító Tóth István könyvnyomtató szerkesztésében az első nyomdász szaklapunk, a *Gutenberg*. Az A4-es formátumú, négyoldalas lap az egri érseki líceum könyv- és kő-

Tóth István

nyomdájában készült. A lapban jelentek meg először Szabó József történeti cikkei. Amikor a lapindító tudomására jutott, hogy Pesten az önképzőegylet új szakközlöny indítását tervezi, 1867 végével Tóth István beszüntette lapjának megjelenését. A két esztendőit megélt nyomdászlapunknak negyvennyolc száma havonta kétszer jelent meg.

A TYPOGRAPHIA – A NYOMDÁSZOK HIVATALOS LAPJA

Az 1866-ban megalakult Pest-Budai Könyvnyomdász Önképző Egylet régi óhaja vált valóra a szakközlöny megjelenésével. 1869 elején, egy választmányi ülésen Szabó Elek egyleti jegyző indítványozta a szaklap indítását. A névleges szerkesztést ideiglenesen elfogadta Buschmann Ferenc (1837–1917), az egylet első elnöke, aki a szerkesztői tisztséget csak rövid ideig töltötte be. Buschmann Ferenc lektorként dolgozott a Bucsánszky Nyomdában, majd nyomdatulajdonos lett. Alapítója volt a Magyarországi Könyvnyomdai Munkások Egyesületének.

A Typographia első száma

A kollektív szerződésnek leglelkesebb hívei közé tartozott.

A *Typographia* első száma 1869. május elsején jelent meg. 1873. január 1-jéig havonta háromszor, majd hetilappá alakult. A lap a nyomdai munkásság társadalmi, kulturális, gazdasági, valamint szakmai kérdéseivel foglalkozik. A *Typographia* az akkor induló Neuer Ignác nyomdájában készült, 1877-től a Pesti Könyvnyomda Rt. intézete nyomtatta.

A *Typographia* későbbi szerkesztői: Sauerwein Géza, 1935-

ig: Ács Mihály, Firtinger Károly, Tanay József, Záhonyi Alajos, Zaka Lajos, Csathó Zsigmond, Preusz Jakab, Peidl Gyula, Domanek István, Preusz Mór, Neumann Ede, Schippert János, Pajor Rudolf, Göncz Mihály, Lerner Dezső, Brumiller László.

A *Typographia* nyolcvanéves fennállása után 1948. május 1-jétől *Betőre* változtatta nevét. A Nyomdaipari Dolgozók új nevű lapjának felelős szerkesztője Willert Andor maradt. A nyomdászlap 1957-ben visszavette eredeti nevét.

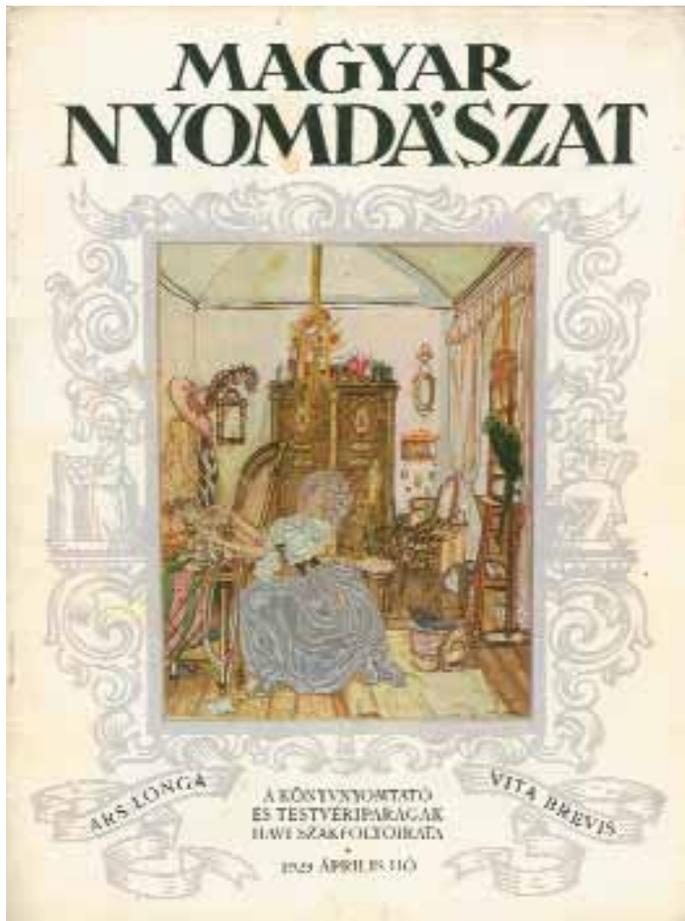
MAGYAR NYOMDÁSZAT 1888–1924 – A KÖNYVNYOM- TATÓ ÉS TESTVÉRIPARÁGÁK SZAKFOLYÓIRATA

A nyomdászati szaktechnika fejlesztésére alapított havi folyóirat 1888-ban indult meg. Szerkesztője és kiadója Pusztai Ferenc (1850–1924), aki Aradon tanulta a nyomdászatot. Fialat szedőként került a fővárosba. Dolgozott az Államnyomdában, mint szedő, korrektor, majd segédművezető. Az 1888-ban alakult Pallas Irodalmi és Nyomdai Rt. hívta meg nyomdavezetőnek. 1883–1885 között megalapította

Radnai Mihály

a *Nyomdászati Közlönyt*, amely minden hónap elsején és 16-án jelent meg.

A Magyar Nyomdászati Közlöny borítója 1923-ból

A *Magyar Nyomdászati Közlöny* havonként megjelenő szakfolyóirat, a Pallasban készült igen nívós kivitelben, amelynek nyomdai előállításában Radnai Mihály (1863–1934) jeleskedett. Ekkor kezdődött nagy szakirodalmi munkássága is. Írásai a *Magyar Nyomdászati Közlöny*, a *Grafikai Szemle*, a *Magyar Grafika* és a nyomdász évkönyvek lapjain jelentek meg.

A szerkesztés 1907-ben Löwy Salamon kezébe ment át, aki mellett Janovics Ferenc is szerkesztősködött 1910-től fogva. 1911-ben a Grafikus Művezetők Egyesülete vette át a lapot, melynek megjelenése a világháború kitörésekor megszakadt. 1921 őszén Janovics Ferenc, Novák László és Wozner Ignác szerkesztésében jelent meg újra.

A *Magyar Nyomdászati Közlöny* nívós, igényes kivitelű folyóirat – 1924-ben véglegesen megszűnt.

GRAFIKAI SZEMLE 1891–1936

A Könyvnyomdászok Szakköre nevéhez fűződik az 1891. május 1-jén indított *Grafikai Szemle* szakkulturális folyóirat kiadása. Első szerkesztője a gyulai születésű Tanay József (1857–1929).

Tanay József a betűszedést Dobay János gyulai nyomdájá-

Tanay József

A *Grafikai Szemle* borítója 1895-ből

ban sajátította el. Egészen fiatal szedőként 1877-ben került a Pesti Könyvnyomda Rt.-be, ahol szedő, korrektor, művezető, majd aligazgató lett. Első szerkesztője az 1883-ban indult *A magyar nyomdászat évkönyvének*.

A *Grafikai Szemle* megjelenése az első világháború kitérésével megszakadt. Időközben Novák László is szerkesztője, főmunkatársa lett. Wankó Vilmos és Novák László 1911–1914-ig szerkesztik a folyóiratot. A világháború után 1928–29-ben Wankó Vilmos gondozásában hat szám jelent meg.

1936. június 1-jén a szaklapot

átveszi a Könyvnyomdai Munkások Egyesülete, és illetményként ingyenesen juttatja az egyesület tagjainak.

A *Grafikai Szemle* – a legnívósabb szakfolyóiratunk – közel félszázadon át szolgálta szak kultúránk és a továbbképzés nemes ügyét.

SZAKIRODALMI LAPJAINK 1904–1935

A legrégebben megjelenő *Typographián* kívül a *Litográfia* jelent meg elsőként, ezt követően hét szaklap indult az 1920-as évek után. Közülük a *Gépmester* és a *Grafikai Figyelő* tekinthe-

tők szaktechnikai és tudományos nyelvészeti és helyesírási kérdésekkel foglalkozó szaklapoknak. A többi szaklap munkaadói, illetve munkás érdekvédelmi folyóirat, melyek szövegtartalma főleg gazdasági; de olykor szaktechnikai és szaktörténeti közleményekkel is foglalkozott.

1920-ban indította a Magyarországi Grafikai és Rokoniparosok Főnökegyesülete hivatalos lapját, a *Nyomda- és Rokonipart*, amely kéthetenként jelent meg. A lap, a sokszorosító iparok gazdaságpolitikai kérdésein kívül az általa képviselt szakmunkák fejlesztésével is foglalkozott. A lapindító Székely Artúr 1933-ig volt felelős szerkesztő, majd őt Nyírő Tibor váltotta fel.

Sokszorosító Ipar fejléc

A *Sokszorosító Ipar* című havi lap 1925-ben indult Heimler Kálmán és Pápai Ernő szerkesztésében. Létrehozója a Budapesti Sokszorosító Ipartestület volt.

A *Gépmester* fejléc

A Magyarországi Gépmesterek és Nyomók Egyesülete 1928–1935 között háromhavonta

jelentette meg *A Gépmester* című szakfolyóiratot. Szerkesztői: Illyésy István, majd Bauer Henrik.

Grafikai Figyelő fejléc

1933-ban jelent meg a Korrektorok és Revizorok Köre hivatalos lapja, a *Grafikai Figyelő*. Az évenként tízszer kiadott lapot Kirsteier János szerkesztette. A *Grafikus Művezető* első száma 1927. május 1-jén indult Müller

Grafikus Művezető fejléc

Sándor szerkesztésében. A havonta megjelenő lapot a Grafikus Művezetők Szakosztálya hozta létre.

Könyvkötők Lapja fejléc

A Könyvkötők Szakszervezetének hivatalos közlönye, a *Könyvkötők Lapja*, 1898 körül jelent meg Buchinger Mano

fáradhatatlan munkájának köszönhetően. A könyvkötők és a szervezet kötelékebe tartozó vonalozók, levélboríték- és dobozgyári munkások szaklapja 1935-ben, háromezer-öttszáz példányban, Farkas Sándor szerkesztésében, hetente egyszer jelent meg.

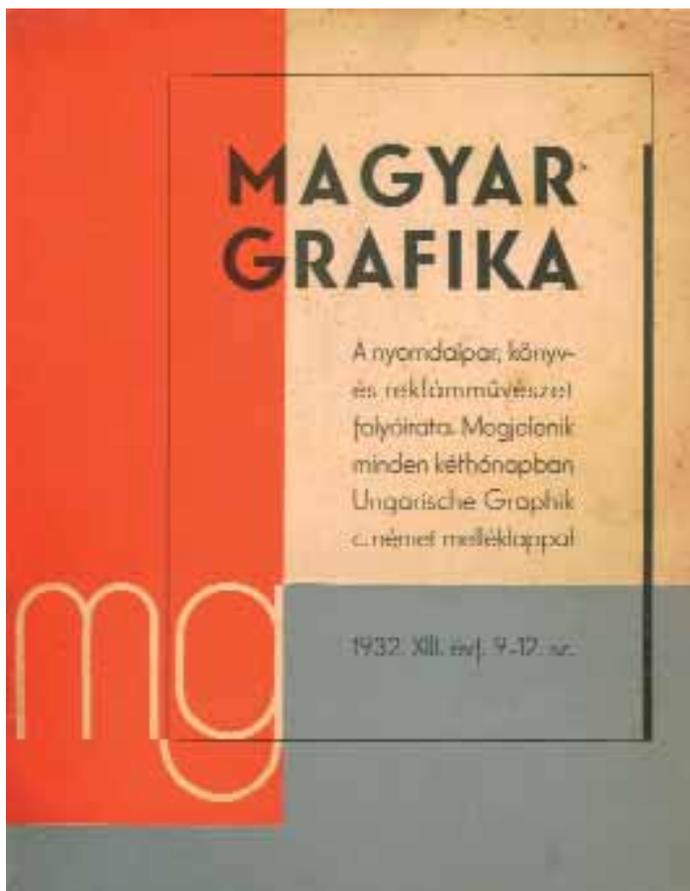

Litografia fejléc

A magyarországi grafikai munkások szakközlönye, a *Litografia* 1904-ben indult Dobozy Lőrinc kőrajzoló szerkesztésében. Később *Senefelder* címen német melléklettel jelent meg. A harmincas években kéthetente megjelenő lapot Hollósi Gyula szerkesztette.

MAGYAR GRAFIKA (1920–1933)

A világháború után, 1920 januárjában, most nyolcvannégy éve indult a *Magyar Grafika*, a grafikai iparokat és a nyomdász szakkultúrát szolgáló folyóirat. Eleinte tíz, majd később hat vaskosabb, tartalmasabb,

Magyar Grafika címlap, 1932

Wanko Vilmos

A4-es formátumú számmal jelent meg évente. A *Magyar Grafika* megjelenésétől igen népszerű, egy-egy karácsonyi száma valóságos szakmai esemény volt a nyomdászok körében.

A *Magyar Grafika* kiadó-szerkesztője Bíró Miklós, a felelős szerkesztő Wanko Vilmos mesterszedő, főmunkatársak: Gondos Ignác és Kun Mihály. Később az Amerikába távozó Gondos helyét Novák László foglalta el. A szaklap külső munkatársai: Kner Imre, Bálint György, Rabinovszky Máriusz és mások.

A *Magyar Grafika* a nyomdaipar, a könyv- és reklámművészet folyóirata, szerkesztése és nyomdai kiállítása elérte az akkori nemzetközi színvonalat. A lap német nyelvű melléklete, az *Ungarische Graphik* kivonatossan közölte a magyar szakcikkek fordításait. A melléklet szerkesztésében részt vettek: Rosner Károly, Kner Albert, Löwy László. A szaklap fontosnak tartotta az utánpótlás nevelését és a szakmai továbbképzést. E célból rendszeresen jelentek meg oktató jellegű írások, tipográfiai mellékletek.

A nagy gazdasági válság nagyban befolyásolta, hogy a *Magyar Grafika* tizenhárom év után, 1933-ban megszűnt, és több mint egy évtizedig a *Typographián* kívül nem jelent meg nyomdász szakfolyóirat.

Néhány mondatban meg kell emlékeznünk az alapító kiadó-szerkesztő Bíró Miklós szakirodalmi érdemeiről.

Bíró Miklós Erdőtelken született 1886-ban, a nyomdász-mesterséget Hevesen tanulta. Elkerült Amerikába, New Yorkban egy nyomda vezetője. Az akkor alakult Amerikai Nyomdász Szervezet titkári, majd az *Amerikai Typographia* szerkesztője tisztséget töltötte be. 1908-ban visszatért Budapestre, a Szakkör választmányi tagja lett, majd önállósította magát. 1910-ben jól felszerelt nyomdát alapított. Újszerű, stílusos grafikai munkáival a külföld figyelmét is felkeltette. Szaklapokba készített grafikákat, és könyveket jelentetett meg. Tíz éven át, 1930-ig adta ki és szerkesztette a *Magyar Grafikát*. Előbb a *Globus*, azután a Hungária Nyomda igazgatója lett. 1933-ban szerkesztette és kiadta a *Magyar Grafikai Almanachot*, majd a *Nyomdászati Lexikont*.

MAGYAR GRAFIKAI KÉRDÉSEK – A HÁBORÚ UTÁNI ELSŐ SZAKFOLYÓIRAT

A második nagy világhégés után romokban hevert a főváros. A háború borzalmaitól megtépázott nyomdaiparunk alig-alig éledett súlyos aléltóságából, amikor 1946-ban az Athenaeum Irodalmi és Nyomda Részvénytársulat nyomdából kikerült az összes grafikai és rokoniparágak szakfolyóirata, a *Magyar Grafikai Kérdések* első száma.

Elindítója és szerkesztője Kun Mihály mesterszedő írta beköszöntőjében: „A folyóirat legfőbb mozgatórugója és célja kollégáink kezébe adni olyan szaklapot, amelyben szakmánk minden művelője megtalálja azt, ami érdekl, amiből tanulhat.”

A *Magyar Grafikai Kérdések* borítója 1946-ból

Az ízléses borítóval tervezett, A4-es méretű, harminckett oldalas folyóiratból mindössze hat szám jelent meg.

MAGYAR GRAFIKAI SZAKLAP

Az előző, rövid életű folyóiratnak szinte hasonmása, *Magyar Grafikai Szaklap* címmel 1947-ben jelent meg Kun Mihály szerkesztésében, Palkó Sándor kiadásában. A szakmai írások és a színes tipográfiai mellékletek, Kondor Árpád, Kurcsics Ernő, Lengyel Lajos, Sütő László, Szántó Tibor, Szilágyi Sándor, Sztraku Zoltán, Ongur Imre és más, neves tipográfusok tervei tették nívóssá a szaklapot.

A *Magyar Grafikai Szaklap*

1947. évi 5. száma megemlékezést közöl a főszerkesztő Kun Mihály ötvenéves nyomdászágának jubileumáról, méltatva az 1888-ban Kecskeméten született jubiláns munkásságát. A betűnek, könyvnek, nyomtatványnak elhivatott mesterét, kinek keze alatt betű és ornamens, a festék és a gép varázslatos összhangra képes. Több évtizedes kiemelkedő tevékenységet végzett az oktatás és a továbbképző szaktanfolyam területén. Ötvenéves munkásságának legszebb jutalma, hogy a

magyar nyomdászág Kun Mihályt ízig-vérig magáénak vallotta.

Az 1848-as forradalom és szabadságharc centenáriuma alkalmából díszes borítóval és gazdag tartalommal jelent meg a Szaklap 1948. évi márciusi száma.

A háborús romokon újjáéledő nyomdaipar hősi korszakában induló *Magyar Grafikai Szaklap* három év után, az 1948 karácsonyi, utolsó számával köszönt el a nyomdász társadalomtól.

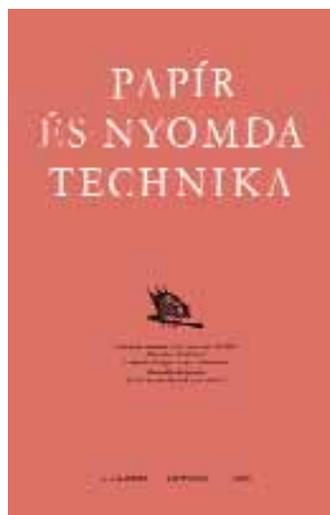
Kun Mihály

PAPÍR ÉS NYOMDATECHNIKA

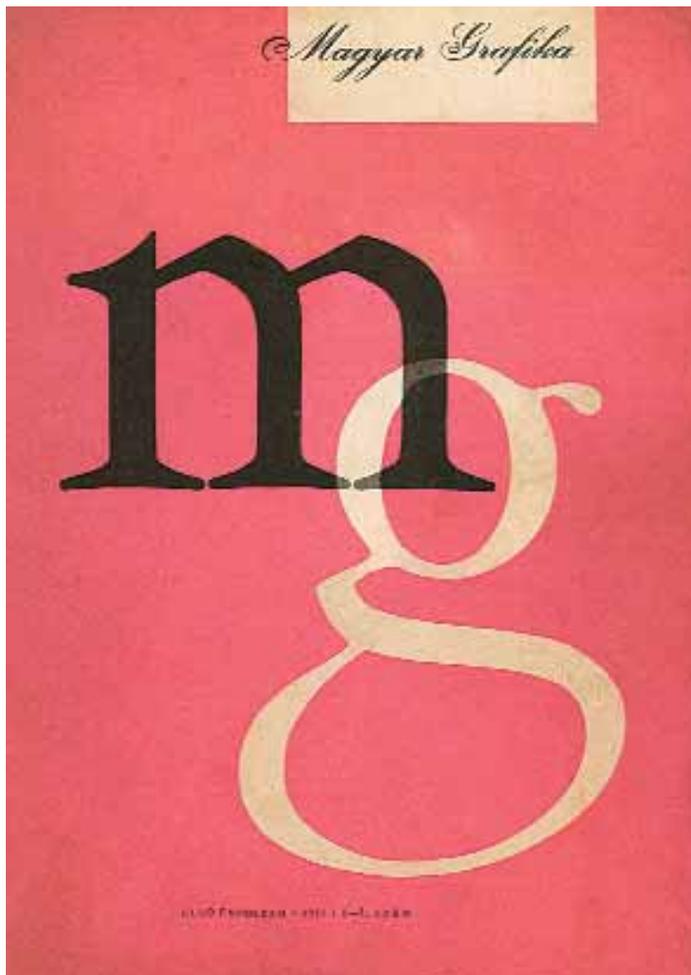
A papírosok és grafikai iparok dolgozóinak szaklapjaként 1948. november 1-jén jelent meg a *Papír és Nyomdatechnika* első száma. A kiadók közt szerepelt a Papír- és Nyomdaipari Műszaki Egyesület. A felelős szerkesztő Lengyel Lajos mellett neves szakemberekből álló szerkesztőbizottság állította össze a lapszámokat. Az A4-es méretű, tizenhat oldalas, majd később

Magyar Grafikai Szaklap borító

Papír és Nyomdatechnika borító

A Magyar Grafika első száma

terjedelmesebb folyóirat kezdetben a gyomai Kner Izidor könyvnyomdában, majd a budapesti Szikra Nyomdában készült. A *Papír és Nyomdatechnika* nyolc évfolyam után szűnt meg.

MAGYAR GRAFIKA

Negyvenhét esztendeje indult újból a *Magyar Grafika* nyomdász szakfolyóirat. Életre keltői a Papír- és Nyomdaipari Műszaki Egyesület és a Nyomda- és Papíripari Dolgozók Szakszer-

vezete. 1957 novemberében adták ki a *Magyar Grafika* első számát. Felelős szerkesztő Lengyel Lajos, szerkesztő Szántó Tibor. A szerkesztőbizottság tagjai: Dékány István, Erdélyi János, Haiman György, Lovász Kálmán, Miseje Tivadar, Pretsch Ernő, Stáhl Endre, Székely Artúr, Terényi László. Felelős kiadó: Solt Károly. Az ezerhatszáz példányban kiadott folyóiratot a Nyomdaipari Tanulóintézet nyomtatta.

Az évek során a *Magyar Grafikát* az egyre nívósabb tipo-

grafikai fedélapok, a gazdag nyomdász szakmai tartalom és a mértékertartó gondos tipográfiai tördelés jellemezte. Az erre való törekvés elsősorban Lengyel Lajos, a felelős szerkesztő érdeme.

Lengyel Lajos (1904–1978)

Makón tanulta a betűszedést. Az ambiciózus fiatalember szociófotóival és tipográfiai tehetségével tűnt ki. A háború után a Független Nyomda igazgatója, később a Nyomdaipari Igazgatóság vezetője. 1949–1969 között a Kossuth Nyomda igazgatója. Vezetése alatt került a nyomda a legelismertebb üzemek közé.

A legnagyobb kitüntetések sorát kapta. Szakmai elismerései: Tótfalusi Kis Miklós-díj, Gutenberg-díj.

A *Magyar Grafika* harmincadik évfordulóján dr. Gara Miklós (1928–2000) a folyóirat felelős szerkesztője, s ebben a tisztségében több mint tíz éven át lelkes szerkesztője szaklapunknak.

Újjáformálta, közérthetően tudományossá alakította a szakfolyóiratot. A nyomdagéptől vezetett útja a legmagasabb egyetemi képesítésig. Nyomdaiparunk egyik meghatározó egyénisége, a hazai nyomdamérnökképzés megalapítója. Dr. Gara Miklós munkásságáért több állami, egyesületi kitüntetést és Tótfalusi Kis Miklós-díjat kapott. Életműve elismeréseként Magyar Köztársasági Érdemrend kiskeresztjével tüntették ki.

1999-től Vince András főszerkesztő, Buzás Ferenc felelős szerkesztő és a tudományos lapigazgató dr. Gara Miklós (haláláig), majd Burger László szerkesztik a *Magyar Grafikát*.

MAI NYOMDÁSZLAPJAINK

Typographia

A történelmi időt megélt legregibb nyomdászlap, a *Typographia*

most lépett százharminchatedik évébe. A nyomdászszakszervezet központi lapja havonta hatezer példányban, ingyenesen kerül tagjaihoz. A *Typographia* felelős szerkesztője Persovits József.

Magyar Grafika

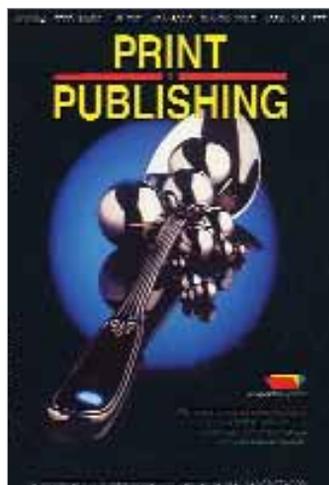
A *Magyar Grafika* szakfolyóiratunk az egykori hasonlónevű

előldlap szellemében szól a mai nyomdásztársadalomhoz. A tartalmában változatos, korszerű, modern nyomdatechnikai szakkikkel és sokszínű nyomdászattörténeti írásokkal tűzdelt lap ízléses tipográfiai köntösben jelenik meg. A kéthavonta, újabban évente nyolcszor megjelenő *Magyar Grafikát* a főszerkesztő Faludi Viktória és a neves szakembergárda szerkeszti.

Print & Publishing

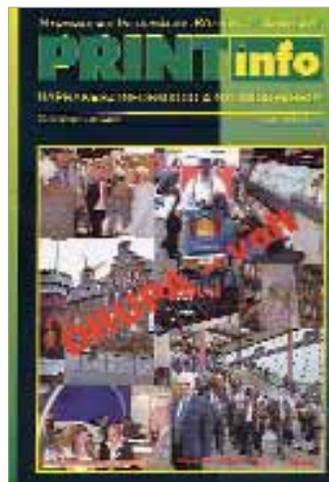
A *Print & Publishing*, a nyomtatott kommunikáció szaklapja

1990 őszétől új színfolt a nyomdai szakfolyóiratok palettáján. A közel tizennégy éve jelen lévő, Tolnai László ügyvezető és Rudolf Messer főszerkesztő által irányított színvonalas magazin – a *Magyar Grafika* mellett – elismert krónikása mai nyomdai iparunknak.

PRINTinfo

A *PRINTinfo*, a naprakész nyomdaipari információs szaklap, első száma 1994-ben jelent meg. Az A4 formátumú, harminckét oldalon, kéthetente kiadott,

Korsós Ilona kiadóvezető-főszerkesztő által jegyzett *PRINTinfo* a legfrissebb szakmai hírek, aktuális események tudósítója.

Nyomdavidilág

A *Nyomdavidilág*, a nyomdaipari szakemberek és vállalkozók fo-

lyóirata tizedik éve szolgál széles körű, hasznos információkkal a nyomtatás mesterségét művelőknek. A kéthavonta megjelenő *Nyomdavidilág* szerkesztése Szilágyi Tamás, dr. Endrédi Ildikó és dr. Shulz Péter nevéhez kötődik.